

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ VÀ QUẢN TRỊ KINH DOANH

NGUYỄN THỊ THU HƯƠNG

**THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG GIẢI PHÁP CHỦ YẾU
NHẪM NÂNG CAO HIỆU QUẢ KINH TẾ SẢN XUẤT CÂY
ĂN QUẢ TẠI HUYỆN ĐOAN HÙNG, TỈNH PHÚ THỌ**

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ

Thái Nguyên - 2008

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KINH TẾ VÀ QUẢN TRỊ KINH DOANH**

NGUYỄN THỊ THU HƯƠNG

**THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG GIẢI PHÁP CHỦ YẾU
NHẪM NÂNG CAO HIỆU QUẢ KINH TẾ SẢN XUẤT CÂY
ĂN QUẢ TẠI HUYỆN ĐOAN HÙNG, TỈNH PHÚ THỌ**

Chuyên ngành: KINH TẾ NÔNG NGHIỆP

Mô số : 60 – 31 – 10

LUẬN VĂN THẠC SĨ KINH TẾ

NGƯỜI HƯỚNG DẪN KHOA HỌC: PGS.TS. ĐỖ THỊ BẮC

Thái Nguyên - 2008

MỞ ĐẦU

1. TÍNH CẤP THIẾT CỦA ĐỀ TÀI

Phát triển kinh tế sản xuất cây ăn quả cũng như bất kỳ ngành sản xuất kinh doanh nào, muốn tồn tại và phát triển, đứng vững trên thương trường thì vấn đề hiệu quả kinh tế (HQKT) phải được đặt lên hàng đầu. Qua mỗi thời kỳ sản xuất kinh doanh phải phân tích tìm ra những ưu điểm tồn tại, có hướng khắc phục tổ chức sản xuất, trong chu kỳ sản xuất tiếp theo [17].

Cùng với xu thế phát triển nông nghiệp hàng hoá hội nhập, bên cạnh việc đầu tư cho sản xuất cây lương thực, một yêu cầu bức thiết với nền nông nghiệp nước ta cần phải đa dạng các sản phẩm cây trồng, thay đổi cơ cấu cây trồng theo hướng tăng tỷ trọng các cây trồng có hiệu quả kinh tế cao. Do đó, ngành trồng trọt không thể thiếu việc phát triển và nâng cao hiệu quả sản xuất cây ăn quả theo thế mạnh của từng vùng. Đó là nhu cầu thiết thực, phát triển tích cực, khai thác được lợi thế so sánh của các huyện miền núi nói riêng và nông thôn Việt Nam nói chung.

Xuất phát từ thực tế đó, Đảng và Nhà nước ta đã có những chính sách cụ thể khuyến khích đầu tư cho phát triển sản xuất nông, lâm nghiệp trên cơ sở phát huy lợi thế vùng, đặc biệt chú trọng đến các vùng có loài cây ăn quả đặc sản.

Đoan Hùng là huyện miền núi thuộc tỉnh Phú Thọ được chọn là vùng trọng điểm để phát triển các loại cây ăn quả, tiềm năng phát triển cây ăn quả rất lớn và từ lâu được biết đến với những trái cây đặc sản nổi tiếng như: Bưởi Đoan Hùng, xoài Vân Du, vải Hùng Long... song để những trái cây này được thị trường chấp nhận và có thương hiệu thực sự chưa được quan tâm chú ý, dẫn đến tình trạng hiệu quả sản xuất chưa cao, đời sống của người nông dân thấp kém.

Vì vậy, tôi đã lựa chọn đề tài nghiên cứu: “*Thực trạng và những giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả tại huyện Đoan Hùng tỉnh Phú Thọ*” nhằm thúc đẩy phát triển kinh tế - xã hội nông thôn của huyện.

2. MỤC TIÊU NGHIÊN CỨU CỦA ĐỀ TÀI

2.1. Mục tiêu chung

Nghiên cứu và đánh giá hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả trên cơ sở thực tiễn tại huyện Đoan Hùng. Từ đó, đề xuất một số giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả, góp phần cải thiện và nâng cao đời sống cho người nông dân, đồng thời thúc đẩy phát triển kinh tế nông nghiệp, nông thôn trên địa bàn huyện Đoan Hùng.

2.2. Mục tiêu cụ thể

- Góp phần hệ thống hoá về cơ sở lý luận và thực tiễn về hiệu quả kinh tế, nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả.
- Phân tích, đánh giá thực trạng sản xuất và hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả trên địa bàn huyện Đoan Hùng năm 2005 - 2007.
- Đề ra định hướng và những giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả huyện Đoan Hùng đến năm 2015.

3. ĐỐI TƯỢNG NGHIÊN CỨU

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là các vấn đề về hiệu quả kinh tế và nâng cao hiệu quả kinh tế trong sản xuất cây ăn quả của huyện, các hộ, trang trại và vùng trồng cây ăn quả tại huyện Đoan Hùng.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Phạm vi nghiên cứu bao gồm phạm vi về không gian, thời gian và nội dung nghiên cứu.

- Về không gian: Tại huyện Đoan Hùng tỉnh Phú Thọ

- Về thời gian: 2005 - 2007

- Về nội dung:

Nghiên cứu về thực trạng sản xuất và nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả tại huyện. Từ đó đề ra những giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả của huyện.

Tuy vậy, vấn đề hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả là rất rộng, vì vậy luận văn tập trung nghiên cứu, giải quyết chủ yếu ba cây ăn quả chính là cây bưởi, cây xoài và cây vải.

4. Ý NGHĨA KHOA HỌC VÀ THỰC TIỄN CỦA LUẬN VĂN

Luận văn là công trình khoa học có ý nghĩa lý luận và thực tiễn là tài liệu tham khảo giúp huyện Đoan Hùng xây dựng quy hoạch và kế hoạch phát triển nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả. Luận văn nghiên cứu tương đối toàn diện về hệ thống, có ý nghĩa thiết thực cho quá trình sản xuất cây ăn quả tại huyện Đoan Hùng và đối với các địa phương có điều kiện tương tự.

5. BỐ CỤC CỦA LẬN VĂN

Ngoài phần mở đầu, kết luận và kiến nghị, luận văn bao gồm 3 chương chính:

- Chương I: Cơ sở lý luận và thực tiễn về hiệu quả kinh tế, nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả; phương pháp nghiên cứu.

- Chương II: Thực trạng sản xuất và nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả tại huyện Đoan Hùng tỉnh Phú Thọ.

- Chương III: Phương hướng và những giải pháp chủ yếu nhằm nâng cao hiệu quả kinh tế sản xuất cây ăn quả tại huyện Đoan Hùng, tỉnh Phú Thọ.

Chương 1

CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ HIỆU QUẢ KINH TẾ, NÂNG CAO HIỆU QUẢ KINH TẾ SẢN XUẤT CÂY ĂN QUẢ; PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

1.1. VỊ TRÍ, VAI TRÒ CỦA CĂQ TRONG SỰ PHÁT TRIỂN KINH TẾ

1.1.1. Ý nghĩa của việc phát triển cây ăn quả

Cây ăn quả có một ý nghĩa quan trọng trong đời sống và trong nền kinh tế quốc dân. Quả là những sản phẩm có giá trị sử dụng rộng rãi, cung cấp nhiều chất dinh dưỡng, các chất vi lượng, khoáng chất bổ dưỡng, là nguồn dược liệu quý có tác dụng phòng chữa bệnh cho con người.

Trồng CĂQ có tác dụng cải thiện và nâng cao đời sống nhân dân, đưa các hộ nông dân từ nghèo, đói lên hộ có thu nhập khá và hộ giàu. Hiệu quả kinh tế và sự ổn định của vườn cây ăn quả gắn liền với cuộc sống định canh, định cư, hạn chế phá rừng làm nương rẫy [40].

Hội nhập kinh tế thế giới, sản phẩm quả càng có giá trị thương phẩm cao, giải quyết công ăn việc làm góp phần tăng thu nhập cho người lao động.

- Phát triển CĂQ ở Việt Nam góp phần thúc đẩy quá trình: Phủ xanh đất trống, đồi núi trọc, nâng cao hiệu quả khai thác và sử dụng tài nguyên rừng, bảo vệ tài nguyên thiên nhiên và môi trường sinh thái. Vườn CĂQ có tác dụng cải tạo môi trường sinh thái, tạo không khí trong lành, phong cảnh tươi đẹp, hình thành các vườn du lịch sinh thái nông nghiệp.

- Phát triển cây ăn quả góp phần thúc đẩy quá trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế nông thôn, tạo việc làm tại chỗ, chuyển nền kinh tế độc canh, tự cấp, tự túc sang sản xuất hàng hoá, xây dựng nền nông nghiệp sinh thái bền vững [42].

- Phát triển CĂQ gắn nông nghiệp với công nghiệp chế biến và dịch vụ thương mại như bao bì, thuỷ tinh, đồ hộp, dịch vụ vận chuyển... Góp phần xây dựng kết cấu hạ tầng kinh tế và xã hội, từng bước hình thành nông thôn mới văn minh hiện đại.

1.1.2. Đặc điểm kinh tế, kỹ thuật sản xuất cây ăn quả

Cây ăn quả thường được trồng rải rác trên địa bàn rộng, cây sống lâu năm và có chu kỳ kinh tế dài. Tuy nhiên, với mỗi loài, mỗi giống CĂQ lại có tính thích ứng với từng tiểu vùng khí hậu, tính chất đất đai khác nhau, hình thành nên

các vùng chuyên sản xuất CĂQ đặc sản có hương vị đặc trưng riêng [33].

Các yếu tố đất đai, nhiệt độ, lượng mưa, độ ẩm không khí, và các hiện tượng đặc biệt của thời tiết như giông bão, sương muối, mưa đá ảnh hưởng lớn đến năng suất, sản lượng và phẩm chất quả thu hoạch được. Sự khác nhau về yếu tố khí hậu giữa các vùng sinh thái tạo nên các kiểu thời tiết đặc trưng và cũng hình thành nên các vùng trồng cây ăn quả đặc trưng rất thích hợp với quá trình sinh trưởng và phát triển một số giống cây trồng đặc thù đem lại hiệu quả kinh tế cao (đầu tư chi phí ít mà năng suất, sản lượng, chất lượng quả thu được cao, bán được giá vì được thị trường ưa thích) [1].

Cây ăn quả thường là loại cây sinh trưởng trải qua hai thời kỳ: Kiến thiết cơ bản (KTCB) và kinh doanh. Thời kỳ KTCB dài hay ngắn còn phụ thuộc vào giống cây có đặc tính sinh học riêng, điều kiện sinh thái, và chế độ chăm sóc của con người, thông thường ở những năm đầu cây chỉ có sinh trưởng mà chưa có sự ra hoa kết quả. Vì vậy, cây ăn quả là loại cây trồng đòi hỏi có chi phí đầu tư ban đầu lớn, cây trồng dài ngày.

- Một đặc điểm nữa là cây ăn quả thường được trồng trên các sườn đồi và vườn đồi khá cao trong vườn của các hộ gia đình, CĂQ được trồng xen cùng các cây khác trong thời gian đầu.

- Sản xuất trồng cây ăn quả tập trung trên quy mô lớn sẽ tạo được công ăn việc làm và thu hút được khá nhiều là lao động trong vùng, nâng cao đời sống của các hộ gia đình, phân bố lại cơ cấu cây trồng.

- Với mỗi giống CĂQ khác nhau sẽ cho các loại quả có hương vị riêng và năng suất nhất định vì vậy khâu lựa chọn giống ban đầu cũng có ảnh hưởng lớn đến kết quả và HQKT sản xuất CĂQ.

- Trên địa hình sườn đồi, núi có thể trồng được các loại cây nông lâm nghiệp khác thay thế cây ăn quả. Do vậy, khi đánh giá hiệu quả kinh tế CĂQ phải so sánh được nó cao hay thấp so với hiệu quả kinh tế của các cây trồng đó với sản xuất CĂQ.

- Hiện nay, CĂQ thường được trồng rải rác trong các vườn đồi của các hộ gia đình vì vậy khi tính toán xác định hiệu quả kinh tế phải được quy về mét vuông thành diện tích trồng CĂQ.

- Phát triển trồng cây ăn quả hiện nay chủ yếu phát triển ở hộ nông dân, quy mô diện tích trồng nhỏ lẻ từ.

- CĂQ là loại cây lưu niên và khi đã cho khai thác quả thì cho khai thác

nhiều lần, mỗi lần lại có sản lượng quả khác nhau vì vậy khi chăm sóc và phòng trừ bệnh hại có ảnh hưởng rất lớn tới kết quả thu được và nâng cao hiệu quả kinh tế trong sản xuất CẢQ.

1.2. MỘT SỐ VẤN ĐỀ CƠ BẢN VỀ HIỆU QUẢ KINH TẾ

1.2.1. Các quan niệm khác nhau về hiệu quả kinh tế

Với bất cứ ngành sản xuất vật chất nào, sản phẩm hàng hoá dịch vụ được tạo ra là kết quả của sự phối hợp các yếu tố đầu vào với trình độ công nghệ, kỹ thuật sản xuất nhất định [7]. Tuy vậy khi bắt tay vào thực tế sản xuất, con người có nhiều cách phối hợp các yếu tố đầu vào với những công nghệ sản xuất khác nhau.

Khi phân tích hiệu quả kinh tế mà mỗi đơn vị sản xuất kinh doanh thu được không thể tách rời phân tích rủi ro. Với mỗi câu hỏi đặt ra cho nhà sản xuất là sản xuất cái gì, sản xuất cho ai và sản xuất như thế nào? Thì câu hỏi sản xuất như thế nào hay bằng cách nào chính là trình độ sản xuất, trình độ kỹ thuật công nghệ ...

Việc lựa chọn để ứng dụng kỹ thuật công nghệ phụ thuộc vào điều kiện trình độ sản xuất và khả năng tài chính để tạo ra hiệu quả kinh tế cao nhất và đồng thời hạn chế được rủi ro ở mức thấp nhất. Nền kinh tế chịu sự chi phối bởi quy luật nguồn lực khan hiếm, trong khi đó nhu cầu của xã hội về hàng hoá dịch vụ ngày càng tăng và đa dạng. Do vậy, đòi hỏi xã hội phải lựa chọn, từng cơ sở sản xuất, kinh doanh phải lựa chọn, sao cho với một lượng nguồn lực nhất định, phải tạo ra được khối lượng hàng hoá và dịch vụ cao nhất. Đây là mục tiêu của xã hội và của mỗi đơn vị sản xuất kinh doanh [6].

Trong mọi hình thái kinh tế xã hội, vấn đề HQKT luôn là một phạm trù kinh tế tồn tại khách quan. Nó xuất phát từ mục đích của sản xuất và sự phát triển kinh tế xã hội của mỗi quốc gia. Hiệu quả kinh tế được bắt nguồn từ sự thoả mãn ngày càng tăng các nhu cầu vật chất và tinh thần của tất cả các thành viên trong xã hội cũng như khả năng khách quan của sự lựa chọn trên cơ sở trình độ phát triển của lực lượng sản xuất và sự giới hạn của nguồn lực. Quá trình tái sản xuất vật chất, sản phẩm hàng hoá và dịch vụ sản xuất ra là kết quả của sự phối hợp các yếu tố đầu vào theo công nghệ, kỹ thuật sản xuất nhất định [5].

Khi bắt tay vào sản xuất, nhà sản xuất có nhiều cách phối hợp các yếu tố đầu vào với các công nghệ khác nhau. C.Mác nói rằng “Xã hội này khác xã hội khác không phải sản xuất ra cái gì mà sản xuất ra cái đó bằng cách nào” [5]. Thực

tế cho thấy sự khác nhau đó chính là trình độ sản xuất, trình độ kỹ thuật công nghệ ... tuy vậy, để ứng dụng kỹ thuật công nghệ hiện đại hay không lại phụ thuộc vào nhiều điều kiện trong đó quan trọng là khả năng nguồn tài chính ra sao?

Các nhà kinh tế học đã chứng minh rằng nền kinh tế chịu sự chi phối bởi quy luật khan hiếm nguồn lực, trong điều kiện nhu cầu của toàn xã hội về hàng hoá và dịch vụ ngày càng tăng lên đa dạng. Vì vậy, bắt buộc xã hội phải lựa chọn, từng cơ sở sản xuất, kinh doanh phải lựa chọn, sao cho sử dụng một nguồn lực nhất định, phải tạo ra được khối lượng hàng hoá và dịch vụ cao tối đa nhất. Đó là một trong những mục tiêu quan trọng của xã hội và từng cơ sở sản xuất, kinh doanh [7].

Nói cách khác trong quá trình tìm kiếm lợi nhuận cho mình các cơ sở sản xuất, kinh doanh ở một mức độ sản xuất nhất định phải tính toán làm sao để có chi phí vật chất và chi phí lao động trên một đơn vị sản phẩm là thấp nhất. Có như vậy thì lợi nhuận của nhà sản xuất cũng như lợi ích của người lao động và toàn xã hội mới được nâng lên, nguồn lực được tiết kiệm. Từ đó, cho thấy hiệu quả kinh tế cần được coi trọng hàng đầu khi bắt tay vào sản xuất, hiệu quả kinh tế là sử dụng hợp lý và tiết kiệm nguồn lực [8].

Để đánh giá kết quả sản xuất sau một thời gian nhất định ta có thước đo về mặt số lượng và giá trị sản phẩm sản xuất ra có thoả mãn nhu cầu hay không, và đánh giá hiệu quả kinh tế sản xuất tức là xem xét tới chất lượng quá trình sản xuất đó. Hiệu quả có nhiều loại như hiệu quả kỹ thuật, hiệu quả phân bổ, hiệu quả kinh tế, hiệu quả sản xuất, hiệu quả xã hội ... tuy vậy hiệu quả kinh tế là trọng tâm nhất.

HQKT là một phạm trù kinh tế phản ánh mặt chất lượng các hoạt động kinh tế. Vì vậy nâng cao chất lượng hoạt động kinh tế là nâng cao hiệu quả kinh tế. HQKT là thước đo, một chỉ tiêu chất lượng, phản ánh trình độ tổ chức sản xuất, trình độ lựa chọn, sử dụng, quản lý và khả năng kết hợp các yếu tố đầu vào của sản xuất của từng cơ sở sản xuất, kinh doanh cũng như toàn bộ nền kinh tế. Có thể nói hiệu quả kinh tế là một phạm trù kinh tế xã hội, phản ánh mặt chất lượng hiệu quả kinh tế và phản ánh lợi ích chung của toàn xã hội, là đặc trưng của mọi nền sản xuất xã hội [6].

Theo quy luật mối liên hệ phổ biến và sự vận động phát triển thì mọi hiệu quả kinh tế của các thành viên trong xã hội đều có mối quan hệ với nhau và có tác động đến hiệu quả kinh tế của toàn bộ nền kinh tế quốc dân. Với nền kinh tế nước

ta là nền kinh tế nhiều thành phần, phát triển theo cơ chế thị trường có sự quản lý của Nhà nước, theo định hướng xã hội chủ nghĩa. Vì vậy các thành phần kinh tế này có quan hệ với nhau, tác động đến nhau, bổ sung cho nhau đồng thời phụ thuộc lẫn nhau. Mỗi thành phần kinh tế tồn tại trong xã hội ở các thời kỳ khác nhau luôn có mục tiêu và yêu cầu riêng của mình, tuy nhiên vấn đề hiệu quả kinh tế là mối quan tâm hàng đầu để các thành phần kinh tế này có thể tồn tại và phát triển đi lên. Song, hiệu quả kinh tế không đơn thuần là một phạm trù kinh tế chỉ đề cập đến kinh tế tài chính mà nó còn gắn liền với ý nghĩa xã hội [5].

Cơ sở của sự phát triển xã hội chính là sự tăng lên không ngừng của lực lượng vật chất và phát triển kinh tế có hiệu quả tăng khả năng tích lũy và tiêu dùng, tạo điều kiện không ngừng nâng cao trình độ văn hoá, khoa học, chăm sóc sức khoẻ cộng đồng, bảo vệ môi trường sinh thái, an ninh quốc gia...[13]. Khi xác định phân tích hiệu quả kinh tế phải tính tới các vấn đề xã hội phức tạp. Chính vì vậy, việc giải bài toán xác định, đánh giá, so sánh hiệu quả kinh tế là vấn đề hết sức khó khăn và đôi lúc mang tính chất tương đối như giải pháp về tổ chức kinh tế và chính sách kinh tế trong phạm vi toàn bộ nền kinh tế ...

Do đó, trong quá trình sản xuất của con người không chỉ đơn thuần quan tâm đến hiệu quả kinh tế mà đòi hỏi phải xem xét đánh giá một cách tích cực và hiệu quả xã hội, hiệu quả môi trường sinh thái tự nhiên xung quanh.

Tóm lại, hiệu quả kinh tế là một phạm trù kinh tế vốn có trong mọi hình thái kinh tế xã hội, nó phản ánh mặt chất lượng các hoạt động sản xuất kinh doanh của con người. Hiệu quả kinh tế là trong quá trình sản xuất kinh doanh phải biết tiết kiệm và sử dụng tối đa tiềm năng của nguồn lực, tiết kiệm chi phí, đồng thời phải thoả mãn nhu cầu ngày càng tăng số lượng và chất lượng sản phẩm, hàng hoá dịch vụ cho xã hội. Tuy vậy, kết quả sản xuất kinh doanh cuối cùng cái cần tìm là lợi nhuận. Nhưng, để đạt được mục đích tối đa hoá lợi nhuận và không ngừng phát triển tồn tại lâu dài thì mọi doanh nghiệp phải quan tâm đến vấn đề hiệu quả kinh tế, phải tìm mọi biện pháp nâng cao hiệu quả kinh tế.

1.2.2. Một số loại hiệu quả cơ bản

Hiệu quả được nhắc đến nhiều trong cuộc sống, nó được hiểu trên nhiều góc độ và lĩnh vực khác nhau. Khi nói đến hiệu quả thấy rằng hoạt động đó đạt kết quả tốt, tiết kiệm nguồn lực, được nhiều người chấp nhận [28].

- Hiệu quả kinh tế là một phạm trù kinh tế, phản ánh mặt chất lượng của hoạt động sản xuất, kinh doanh. Nó phản ánh sản lượng sản phẩm hàng hoá và